

„Le Trident“

Ціна 50 сент.

АДРЕСА РЕДАКЦІЇ;
42, rue Denfert Roche-
reau. Paris V.

НАДЗВИЧАЙНЕ ЩОДЕННЕ ВИДАННЯ

ПРОЦЕС

МОГИЛА СИМОНА ПЕТЛЮРИ.
(актуальний стан)

ДО УКРАЇНЦІВ ЄМІГРАНТІВ, ЩО В МЕЖАХ ФРАНЦІЇ ПЕРЕБУВАЮТЬ

Громадяне,

Вбивство Головного Отамана Військ УНР Симона Петлюри, dokonane підступною рукою 25 травня 1926 року в Парижі і суд на вбивцю, що відбувся в жовтні 1927 року — на завжди залишать у кожного із нас почуття глибокого болю і тяжкої кривди, що нам заподіяно.

Але не сам вирок суду нам спричинює біль, бо, який би він не був, все одно не міг би цей вирок компенсувати ту надзвичайно велику втрату, що ми понесли в особі Головного Отамана С. Петлюри. Нас глибоко вражає те, що й перед процесом і підчас його жидівські кола зробили з особи убивці свого героя, і тим самим прийняли на себе відповідальність за чин, що він ганебно і підступно dokonав.

Шире бажання української нації жити в згоді з жидівським населенням, бажання, що виявилось в наданню йому права на національно-персональ-

ної автономії, в утворенню жидівських міністерств та інституцій, в допущенню до участі в величній праці відбудови Української Держави — були і є доказами не тільки лояльності, не тільки прихильності, а навіть симпатії до жидівського населення, що перебувало в межах нашої Батьківщини.

Це бажання — не здійснилося, і не по нашій вині.

Погром Української Держави, колосальні жертви, які ми понесли в її обороні, в довгорічній і лютий боротьбі з віковими ворогами нашої самостійності, кров найкращих синів нашої Отчизни, що впали на полях України, безвинна і сеята кров нашого Вождя — все це представниками жидівських кол знехотано, відкинено і оганьблено. Візьте того, — нас обвинувачено в допущенню жидівських погромів на Україні, з чим свідомо і всіма силами ми боролися. Цей огидний наклеп на українську армію і її Вождя не тільки не зміли жидівські представники, але навпаки намагалися

всіма негідними і неправдивими способами підсилити і підтвердити.

Виступивши на оборону вбивці Головного Отамана С. Петлюри єдиним фронтом, приймаючи єбещю до свого лона, захищаючи його перед карою суду, — жидівські кола пішли на ворожу нам провокацію і прислужилися ворогам України.

Генеральна Рада С.У.Е.О. у Франції подаючи вищенаведені міркування до загального відома, закликає всіх громадян-українців, що на теренах Франції перебувають, спокійно і гідно винести і цей удар, міцніше злютовати наші лави, скріпити наші громадські організації і з'єднаним і злютованим фронтом, не дивлячись ні на які перешкоди, що ставитимуть нам наші вороги, певно і твердо йти до здійснення нашої одвічної і світлої мети — Незалежної і Соборної Української Держави.

Тільки єднанням, тільки спільними силами, тільки незломною і загартованкою волею — ми переможемо.

ГЕНЕРАЛЬНА РАДА.

В ЗАЛІ СУДУ.

У залі, як в театрі, перед глядачами переходить дія за дією, глибока житева драма. Тепер це процес Шварцбарда, убивці Отамана Петлюри. Поруч з одною драмою, що вже сталася, провадиться друга: присуд над нею людської совісті. Цей присуд доручено купці присяжних, з їх вироком звязана доля громадської совісті.

Суд у всіх його деталях провадиться перед очима присяжних, для присяжних, щоб здобути їх вирок.

На сцені, серед урочистої декорації стола з судом і прокурором в червоних мантах, лежи, де як в клітці сидить підсудний Шварцбард, лав з присяжними, лав з пресою, обертаються і звертають на себе головну увагу два адвокати: оборонець Шварцбарда і оборонець родини Петлюрової. Це два блискучих таланта, два актори високого надання, один старійшої мелодраматичної школи, другий новішої, тонких, шляхетних нюансів.

Обом їм треба вплинути на думку і чуття присяжних, повести їх своїм шляхом до своєї мети і вони вживають на те весь свій хист.

Торес, оборонець Шварцбарда, не губить даремно ні однієї хвилини. Поки він говорить, його гучне, виразне слово вбиває цвяхи в душі присяжних. Коли він сидить перед ними мозки, говорить його міміка, кожне слово підсудного він підносить виразом: зм'ягчує невдале, посилює корисне.

Коли говорить його суперечник Кампінчі, багата міміка Тореса робить все зусилля, щоб убить силу вражіння від цього небажаного для нього надто душого ворога.

На те вживаються різноманітні засоби: то посміх, то здивоване піднесення брів, або жування з байдужим поглядом, а нарешті широке позіхання, коли промова стає надто цікавою.

Сила адвоката Кампінчі полягає в іншому: він протиставляє мелодраматичним ефектам Тореса шире слово ввічливе лагідне, майже веселе, то строго поважне з великим, але стриманим темпераментом. І коли після мистецьки піднесених вигуків пафосу з вистуками по столі і собі у груди, якими любить красуватися Торес, чується щирий, спокійний голос Кампінчі, мелодраматичний ефект падає і у де яких присутніх перебігає усміх.

Присутні в залі за бар'єром, це не та публіка, що звичайно приходиться на цікаве видовисько, щоб дозідатися зміст драми і почути її заключення. Всі ті глядачі наперед звязані з тим, що виходить далеко по за межі суду.

З першою появою, в перший день одна численіша частина шумливо виявляє свою радісну упевненість, то прихильники Шварцбарда. Друга, непомітна купка українців тримається тихо, уважно, замислена і чекає.....

В. О'Коннор-Вілінська.

СПОСТЕРЕЖЕННЯ.

(З 6-го та 7-го засідання).

Сліозберг в своєму зізнанні послався на римську історію та згадав римського імператора Тита, якого всі жиди вважають «погромщиком». Тому коли ж вийшов свідчити Тьомкін, прокурор іронічно зауважив свідкові, що коли й він почне з Тита, то «ми й до Нового Року не дійдемо навіть до Юстиніяна». Але ця пересторога не перешкоджала Тьомкіну робити екскурсії в область історії. Тьомкін спочатку поважав С. Петлюру, але потім у нього склалася опінія, що це С. Петлюра відповідає за всі погроми на Україні. Прокурор нагадав свідкові, що не така була його думка під час сіонистського конгресу в Карлсбаді 1921 р., де він обвинувачував у погромах Денікіна, а не Петлюру. На пряме запитання адв. Кампінчі, Тьомкін заявив, що Денікін не відповідає за погроми, бо він «був в'язнем своєї армії, в той час як Петлюра був дійсним вождем укр. армії». На запитання того ж адвоката, чому Тьомкін відмовився взяти участь в анкетній комісії, яку С. Петлюра 1919 року запропонував жидів. діячам Зах. Європи Тьомкін заявив, що прийняти участь в цій комісії — це все одно, що стати зрадником жидівського народу.

Після таких явно ворожих і неправдивих зізнань цих свідків (Гольдштейна, Сліозберга, Тьомкіна), заяви їх про те, що вони не обвинувачують український народ і прихильно до нього ставляться, здавалися недопустимим глумом і образою українського народу. Тай справді: самі свідки признають, що С. Петлюра користувався необмеженим авторитетом, повагою й популярністю серед українського народу, що він був дійсним вождем нації, якому всі корилися, і разом з тим вони обвинувачують цього «вождя нації» у жидівських погромах. Чи це не є обвинуваченням цілого укр. народу?

Протягом 7-го засідання докінчує свої зізнання Тьомкін і дає зізнання: Чериковер, Моцкін і Сафран. Що сказати про цих свідків? Чериковер, який рекомендував себе, як історика погромів, оперував виключно документами однієї сторони — жидівської та й то в більшості випадків аргументував не стільки документами, скільки висновками, які розповсюджені серед жидівських кол. В дивний для історика спосіб Чериковер оперував де-якими фактами, які й досі не перевірені і з боку українського були цілковито заперечені (як, напр., що Петлюра відмовляв жидівським делегаціям припинити погроми, що він нібито сказав Жуківському (с. д.!), що «погроми підтримують дисципліну в армії», що Петлюра в Житомирі відмовив припинити погром, що він був у Знаменці в той час, коли в Єлисаветграді був погром і т. и.). Цей «історик» навпаки не знав ні одного наміру С. Петлюри проти погромів, навіть наказу з листопаду 1917 р., наведеного в книжці, автором якої є сам Чериковер.

Моцкін багатьох і гаряче говорив суддям, але говорив такою мовою, ніби то французькою, що його мало хто ро-

зумів. Прокурор йому нагадав, що на слідстві він не обвинувачував Петлюру. Моцкін відповів: «після того я багатьох читав і вчив і тепер я вже знаю, що Петлюра є винним». Ця відповідь є характерною для всіх свідків-жидів: всі вони були раніше іншої думки, а тепер на підставі рішення жидівських організацій, змінили свою опінію і рішили обвинувачувати жертву вбивства, аби звільнитися від кари вбивцю, бо він є жид. В цьому відбилася вся суть, все завдання процесу. Останній свідок Сафра говорив про свого сина, члена жидівської самооборони Києва, якого було розстріляно з наказу укр. штабу в Києві, як захопленого із зброєю в руках.

Була четверта година по обіді і наближався кінець сьомого засідання суду. А між тим суд встиг лише скінчити допит свідків, що були в листі прокурора. Потім мали ще прийти: 21 свідок цивільної сторони і 85 свідків оборони. В пресі і серед суддів та присяжних вже кілька день висловлювалося незадоволення, що процес затягнувся до безконечности, так що й до нового року не скінчиться. Треба мати на увазі психологію французького судді, щоб здати собі справу, наскільки серйозне було це незадоволення. Французський кодекс побудовано на головному принципі, що «французський суд — для французів, а не для чужинців». Отже таке ненормальне затягнення процесу в очах французьких суддів — то є щось неможливе. Такий настрій найшвидше спостеріг, оцінив і використав оборонець Шварцбарда — Торес. Він встає і робить таку заяву: «оборона Шварцбарда, щоб не затягати процесу, відмовляється від зізнання всіх своїх 85 свідків під умовою, що й цивільна сторона відмовиться від своїх свідків». Заява була розрахована дуже добре і зробила велике вражіння на суді. Це зрозумів адвокат цивільної сторони Кампінчі. Він, не вагаючись, не спитавши навіть згоди свого колеги адв. Вільма піднявся і відповів: «хоч я і не мав часу порадитися з своїми клієнтами, але я приймаю пропозицію Тореса». Прокурор також дав згоду і голова суду оголосив, що на слідує день, о 1-й год. почнуться дебати сторін.

Це була повна несподіванка для цивільної сторони, для судової комісії і для всіх українців. Було dokonано акту, на який жаден з адвокатів наших судів не пішов би, не дивлючись на те, що у нас адвокати мають без порівняння більші права в суді, ніж французькі. Якби широкі уповноваження не мав наш адвокат, але перед таким кроком, він обов'язково запитав би згоди свого клієнта. Цей факт всіх обурив, всі готові були протестувати, але разом з тим всі почували, що тут, перед чужим нам судом, акт виконано, прийнято і не лишається нічого іншого як признати повне своє безсилля та скоритися перед «непереможною силою».

Ми не знаходили оправдання вчинку адв. Кампінчі, але разом з тим ми не знаходили способу змінити постанову

Після Вільма бере слово адв. Кампінчі. — Надійшов час, Шварцбарде, але не помсти, а справедливості. Ви казали, що вбили вбивцю, але ні ви, ні ваші свідки, ні ваш адвокат цього не довели. За весь час процесу не знайдено ні одного документу, що доводить би просто чи натяком наказ С. Петлюри робити погроми.

Далі адв. Кампінчі порівняв історію України до певних періодів історії Франції, коли вожді Франції так само не могли відповідати за тих, кого вони вели під своїми прапорами. Він навів відому слову маршала Ней: «як ви хочете, щоб я спливав море руками моряків?» Так само не можна обвинувачувати С. Петлюру в тому, що було на Україні. Говорити, що існує право убивства за те, що мовив С. Петлюра толерував погроми — що так само не доведено — це не можна допускати ні в одній цивілізованій нації.

— Ні, — з почуттям каже адв. Кампінчі, — Петлюру вбито не через те, що він був ніби катом, а через те, що він вождем...

— А ви ж хто такий, — звертаючись до Шварцбарда каже далі адв. Кампінчі, — хто ви такий і чи чисті ваші руки, що бути «местником»? Ви, анархист ідеаліст, почали з крадіжки із взломом і кінчили вбивством...

Далі звертається адв. Кампінчі до присяжних і каже, що оправданні, яке може бути ними винесено, може послужити тільки претекстом до дальшої несправедливості, дальшої помсти. Присяжні повинні стати понад все, понад свої ті чи інші групні переконання, понад свої ті чи інші симпатії — і мусять бути справедливими, бо тут судять вбивцю, що підло і підступно вбив провідника українського національного руху.

Прекрасно змалював адв. Кампінчі становище України, що билася на три фронти, роллю Головного Отамана в ній. Гарно кинув в салю ідею української незалежності, завзяту і героїчну боротьбу за осмінення цієї ідеї.

Після промови адв. Кампінчі голова зробив перерву.

А після неї — слово було дано прокурору Прокурор в своїй промові з'ясував, що справа ця має світове значіння, але їй дано не правдиве освітлення. Вона полягає в самому факті вбивства С. Петлюри а не в тій гіпотезі, яка висунута Шварцбардом, і яка є неймовірною. Ця гіпотеза Шварцбарда — про відповідальність С. Петлюри за погроми — не підтверджена нічим, ні свідками, ні документами. С. Петлюра мав лише одну ідею — ідею Самостійної України. Що С. Петлюра і укр. уряди не були антисемітами, — то на це є докази і документи — закони про нац. перс. автономію, утворення жидівського міністерства, утворення комісії для розсліду ексецесів, допомога в грошах, допомога потерпілим іт. д. — все це докази прихильного відношення до жидів, а не навпаки. А жиди — як установлені свідченнями самих жидів — дуже слабо підтримували укр. рух і уряд, а тих, хто і підтримував його і розумів, — тих свідків тут називали зрадниками жидівського народу. Що це значить? Це значить, що вони не розуміють самої справи. Відомі С. Петлюри проти погромів, кари, які він санкціонував над погромниками, свідчать про активну діяльність Головного Отамана в боротьбі проти погромів. Всі українські патріоти, що розкидані по світі, і ті що приїшли сюди на захист честі і імені С. Петлюри — протестують проти цих негідних наклепів, протестують рішуче і одностайно проти обвинувачення. Були й жиди, які справедливо ставилися до С. Петлюри-прокурор наводять кілька прикладів з книжок самих жидів. Але їх відношення після смерті С. Петлюри змінилось.

— Ви чули, — каже прокурор, — що писав раніше і що пише тепер Жаботинський... Ви чули тут Тьомкіна, який в Карлсбаді ні одним словом не винуватив С. Петлюру, а сюди прийшов його винуватити...

Аналізувавши далі становище на Украї

суду. Що можна було зробити?.. Опротестувати заяву свого адвоката на тій підставі, що він вчинив цей акт без згоди цивільної сторони? Але такий протест повів би до того, що адв. Кампінчі вийшов би з процесу, з ним з товариського обов'язку покинув би нас і другий адвокат, і цивільна сторона лишилася би без оборони, а наші свідки були б віддані на глум і знищення адв. Тореса. Скласти відповідну заяву, відмовитися від цивільного позову і вийти цілком з процесу? Але хто міг взяти на себе таку тяжку відповідальність, хто міг насмілитися прийняти подібне рішення? Отже виходу не було. Лишилося прийняти до відома доконаний факт і схилитися перед необхідністю.

Єдине, що можна було знайти позитивного в цій події, було те, що акт адв. Кампінчі рішуче переривав процес в тій його частині, яка протягом майже п'яти засідань йшла цілковито ненормальним шляхом. Як ми й сподівалися, оборона Шварцбарда так направила процес, що замість вбивця — Шварцбарда на лаві підсудних сів убитий ним С. Петлюра; судили не Шварцбарда за вбивство, а С. Петлюру за жидівські погроми... Оборона Шварцбарда і всі свідки-жиди всі свої сили направили на те, щоб обвинуватити С. Петлюру за погроми на Україні, причому забули все, що було дійсною правдою та за всяку

ціну в самий принижуючий людину спосіб старалися ославити чесне ім'я С. Петлюри. Компроміс, на який пішов адв. Кампінчі, що правда позбавляв цивільну сторону від можливості використати зізнання 20-ти наших свідків, серед яких були такі компетентні особи, як прем'єр міністр Мазепа і Мартос, міністри Сальський і Славінський, генерали Дельвіг і Безручко, громадські діячі — Феденко і Крейчі і т. и. Але ж не треба забувати й того, що оборона в свою чергу зріклася 85 свідків, серед яких було більше 60 найвидатніших французьких ораторів, депутатів, адвокатів, письменників, завданням яких було не свідчити про відомі їм факти, але давати конференції та виголосувати промови на оборону Шварцбарда і на обвинувачення С. Петлюри... А що ще важніше, серед цих свідків були наші «іуди», наші зрадники, як Винниченко (був спочатку у списку прокурора), Галіп, Гавришко, Овчаренко, зізнання яких на стороні Шварцбарда було б невимовним соромом і ганьбою для цілої української нації.

Холоднокровне і всебічно зваживши ці обставини Судова комісія прийшла до висновку, що вона поставлена доконаним фактом у неможливість змінити те, що сталося, та по згоді з цивільною стороною вирішила протесту не складати та чекати остаточного судового вироку.

ні, страшні умови й анархію, з якими борюся С. Петлюра, прокурор вважає що обвинувачення С. Петлюра в погромах висунуте Шварцбардом, безпідставне і що найменше смішне.

Далі прокурор торкнувся свідчення проф Коваля, який показав, що Шварцбард слідкував за С. Петлюрою. Справа з листом до жінки — є справою тасмничою, Безперечно, хтось другий, а не Шварцбард кинув листа на пошту. Але, що найбільш підозріло, це записана помста — пройшло ж сім років. Чи він думав перед убивством, що його помста буде на користь жидів на Україні?

Далі прокурор проаналізував той чи інший вердикт присяжних. Звертає увагу на жорстокість і холоднокровність, з якою виконав злочин Шварцбард, радість, з якою довідався про смерть С. Петлюри убивця то-що.

— Ні, — кінчає прокурор, — ролі местного рішучо не підходить до особи Шварцбарда. А коли мені говорять про ідеалізм злодія, то це мене мало торкає... Панове присяжні, я числю на ваш справедливий вирок...

Після нього бере слово адв. Торес. Його промова — зйону з криками, биттям себе з груди, дешевими ефектами і т. д., — як кажуть самі французи не була доброю. Вони сподівалися чогось кращого.

Адв. Торес заявив, що він відмовився від речити свідків, які могли розказати про погроми, про всі страхотні й страждання жидівської людності на Україні, і тих які могли б посвідчити, що Шварцбард був добрим солдатом, що борюся за Францію.

Далі адв. Торес каже, Шварцбард — анархист-теоретик. Мовляв, с 2000 підписів жидівських про те, що Шварцбард людина порядна. Далі Адв. Торес багато говорить, проте, що Шварцбард був у франц. армії, і навіть пролив кров за Францію, і т. и. Потім Шарцбард їде на Україну, там бачить погроми, там у нього починається страждання за потерпілих. Вернувшись до Франції він тут скромно і тихо живе, і раптом довідується, що Петлюра тут, і в ньому родиться думка помститися за своїх одиовірців, і він це робить, мовляв, сам, не говорючи нікому, навіть жінці.

Присяжні повинні виправдати Шварцбарда так, як в Лозанні виправдали убиство Воронського, так як в Берліні виправдали убиство Талаат-паші.

Адв. Торес каже, що він приїгає, що Петлюра в 1917 році був порядним чоловіком, але в 1919 році він престав шим бути, бо добився до влади. І для того, щоб добитися до влади престав і тримати в послуху армію, він толерував погроми і ім'я його тісно зв'язане з тими отаманами, що робили погроми.

Далі досить несподівано заявив: він стверджує, що український національний рух, починаючи з 1905 року, був інспірований німцями і австрійцями. Всі українці є германофілами. С. Петлюра був з німцями в тісному зв'язку. Він увійшов до Києва на чолі німецько-австрійського війська і т. и.

На кінець адв. Торес заявив, що С. Петлюра є шефом катів. І тому він просить присяжних оправдати Шварцбарда.

Після промови адв. Тореса присяжні вийшли радитися. Але через 10 хвилю вони запросили до себе голову суду і адв. Тореса. Виявилось, вони не знали, що робити, бо мовляв, вони на перше питання «чи випен» вже одповіли «ні». Їм роз'яснили, що речка питань однадас. І адв. Торес появився в залі нервовий, але радісний. Він вже знав, що його клієнт оправданій.

Через кілька хвилю увійшли назад присяжні: їх старшина вставши сказав: «Клянуся, честю і совістю, що присяжні одповіли — не випен». Після цього піднявся такий галас, така радість жидів, яких набилось в салю, що не можна описати.

На тому закінчилася одна з головних трагедій української нації.

ІЗ ЗАЛИ СУДУ.

«Я прийшов сюди не боронити світлу пам'ять Симона Петлюри, а обвинувачувати. Обвинувачувати чекіста і московського агента, що сидить на лаві обжалованих».

Момент, коли прозвучали ці сміливі слова О. Шульгина, що ніби то вирвалися з душі всіх присутніх в залі українців стався несподівано першою переломовою точкою процесу.

Перші три дні кон'юнктура була неясною як та синевато-млиста атмосфера, що наповнює залу суду. Ні оборона, ні прокурор, ні цивільний позив не ставили ще точок над «і» і не показували своєї дійсної зброї.

Процес йшов зігзагами то в той то в інший бік і присяглі навряд чи могли хоч трохи з'орієнтуватися в усіх цих Проскуравах, Фельштинах, Самосенках, «Гуляй Душах» і тому подібній екзотиці, що плуталися між собою і надавали дебатам якийсь казковий характер. Але з моменту виступу О. Шульгина положення значно з'ясувалося. Заля увійшла в тісний стик вже не з епіодичними уривками з історії міжнародних відносин, не з окремими скаргами, ляментациями чи загрозами тих чи інших осіб, а з обґрунтованою сталою ідеологією народу, ідеологією нації, яка на кривавих полях, виборола собі право дотепер лише на рідне ім'я, але буде боротися до моменту повного панування на рідних степах.

Петлюра був втіленням нашої ідеології, і жид не міг піднести на нього руку. Його міг знищити лише агент тих, хто дрижить перед самостійною Україною — агент Москви, агент Чека.

Ось теза, що відбилася співзвучно в грудях всіх українців присутніх на залі і що примусила противну сторону заворушитися, заметушитися і на решті сягнути по останню зброю для оборони свого кримінального «героя».

Говорячи про цю останню зброю не будемо повторювати тих сумних чуток, що чорними гадюками плазували по безконечних кулуарах Палацу Справедливості. Суд, Справедливість, це занадто високі для нашої доби розуміння, щоб можна було кидати на них сумніви на сторінках преси, а тому досить вивести на світло денне ту зброю, яку в рішучий мент вжила противна сторона — зброю інсинуації та клепау, яка мала на меті розсіяти і знищити те прихильне відношення, що почало мало по малу просякати всю атмосферу суду.

Появлення наочних свідків погромів, жахливі оповідання жертв не могли захитати цією прихильністю і при бар'єрі свідків появились стовпи і ветерани всесвітнього жидівського руху Сльозберг і Тьомкін.

Від нещасної дівчини, що втратила своїх близьких, від екзальтованого сіоніста, що мимоволі говорить словами Старого Заповіту, ніхто не міг чекати стислої сухої юридичної правди і не міг закинути їм всю зайвість цього крику наболілої душі в залі суду.

Але від людей, що свято служили правді, що самі були десятки років жерцями справедливості чекалося иншого.

І ці сиві патріярхи, що для спасення одного з синів Ізраеля, мусіли ганьбити свою сивизну нечуваною, циничною брехнею викликають вже не здивування, не обурення, а жах, жах невірний перед тою непереможною силою крові, що привела їх на таку низьку шаблину морального упадку.

Що міг думати в той момент посивілий в петроградських судах Сльозберг, коли б'ючи себе в груди, проти розуму і всього довголітнього правничого досвіду, він клявся, що Шварцбард юдейфанатик тому, «що не записаний у Бурцева як большевик».

Що міг почувати патріярх київського жидівства Тьомкін, коли, як гімназіст перед вчителем, він мусів вибріхуватися, крутити і говорити нечувані абсурди для того, щоб не впав волос з голови одного з його одновітців.

Жах обняв присутніх. Соромно і боляче було до сліз і стали так зрозумілі біблійські оповідання коли во славу Ізраеля винищувалися, цілі народи і старозавітний Бог спиняв сонце на небі, щоб вояки юдейські мали час вигубити до ноги ворога і розстрожити об камінь його дітей.

Це був другий переломовий момент. Зникли шляхетні ідеї і аргументи. Істина захмарилася випарами розбещеного людського моря і в розпаленій атмосфері почувалися долетівші через тисячі літ слова інших патріярхів та інших книжників:

— Розпни його...

Без гамору і без розмов виходила публіка. Ніхто не дивився на сусіда і всі старалися як найскорше вирватися з вохких обійм темної, просяклої ненависті, злобою і наклепом залі. Свідки наші і їхні виходили побіч себе, схиливши голови і раптом до болю стало ясним — чому в перший день при виклику жидівські свідки старалися так швидко вислизнути за двері свідоцької кімнати. Чому не оглядалися довкола, не дивилися у вічі, а збивалися купами в темніших закутках.

Тому що мусіли бути готові на все і забути все, до чого звикли і чим жили в столиці культурного світу...

З ФРАНЦУЗЬКОЇ ПРЕСИ

Французька преса, що загалом чутлива до всіх подій, з окрема дуже сильно зареагувала на процес Шварцбарда. Можна було зразу ж за день до процесу помітити, як парижська преса розбилася на два протилежні табори: перша — права і націоналістична виразно виявила свої симпатії до українського руху взагалі і стояла на ґрунті покарання вбивці, — друга — ліва і соціалістична, і звичайно і комуністична — стала на позиції оборони вбивці і підтримувала наклепи на український рух, що робилися ворогами української державності. Між ними невелика кількість газет — зайняла нейтральне становище, стараючися бути ні на тому ні на іншому боці.

До прихильних до нас газет слід залічити: «Le Temps», «Le Figaro», «L'Echo de Paris», «L'Action Française», «Le Gaulois», «L'Avenir», «L'Intransigeant», «Paris Midi», «Comœdia», «Le Journal» і почасти «Le Matin».

До неприхильних треба зарахувати: «Le Quotidien», «L'Oeuvre», «Paris Matinal», «Liberte», «Presse», «Paris Soir», «L'Humanite».

До нейтральних — «Le Petit Journal», «Le Petit Parisien» то-що.

Дуже цінним для нас явищем є те, що такі серйозні газети, як офіційна французького уряду «Le Temps», або великі і поважні органи як «Le Figaro» і «L'Echo de Paris», які безперечно читаються і поза межами Франції — виявили не тільки зацікавлення цим процесом в доброзичливих і прихильних тонах, але підтримували і підтримують український визвольний рух.

Перш за все повинні ми одмітити, що пропаганда української визвольної ідеї, зроблена всіма газетами, навіть ворожими нам, колосальна. Подання звітів з судової зали, де історія новітньої України подавалася свідками, де боротьба України за самостійність висвітлювалася з всіх боків, де ця боротьба за самостійність сконстатована офіційним актом обвинувачення, — це подання звітів — незалежно од прихильного чи не прихильного забарвлення того чи іншого пресового органу — примусило французьке громадянство звернути увагу на ті речі, якими воно до цієї пори не займалося і не інтересувалося. А правдиве і прихильне освітлення ідеї української незалежності і ролі в боротьбі за цю ідею Головного Отамана С. Петлюри — має теж не абияке значіння на шпальтах тих поважних газет, які ми вгорі цитували. Інакше кажучи, ці органи стали на ґрунті концепції української, і вважають цю концепцію ключем для розв'язання проблеми європейсько-го сходу.

З другого боку можемо з присміттю констатувати, що прихильні нам органи, а особливо «Le Figaro», «L'Echo de Paris», «L'Avenir» і «L'Action Française» то-що, явно і одверто, стали на позицію нашої відносно дійсної фізіономії вбивці С. Петлюри і не переставали його вважати підсланим агентом більшовицької Москви.

ДО ЧИТАЧІВ

18-27 жовтня відбулася судова справа над убивцею Головного Отамана С. Петлюри в Парижі. Цілий світ стежив за перебігом процесу, і певно не було в світі газети, яка б не одгукнулася на цю справу.

Просимо всіх читачів надіслати всі перечитані ними газети і журнали, де вміщено було хоч будь яку невеличку замітку про процес, на адресу 42.

В Парижі організується бібліотека і музей імені С. Петлюри, де буде зібрано все, що торкається життя, діяльності і трагічної смерті нашого Національного Героя, підступно забитого лютим ворогом, до якої всі ці матеріали поступлять.

Особливо бажано мати газети і журнали, що виявляють вороже чи негативне відношення до нашої визвольної боротьби.

Сповніть ваш обов'язок перед майбутнім. ПЕРЕКАЖІТЬ ПРО ЦЕЙ ЗАКЛИК ВАШИМ ЗНАЙОМИМ І ДАЙТЕ ЇМ АДРЕСУ, ДЛЯ ПЕРЕСИЛКИ.

На бажання — кошти пересилки будуть повернені:

Дирекція Бібліотеки імені С. Петлюри у Парижі.

Le Gérant : Madame A. Perdrizet.
Imp. de Navarre, 5, rue des Gobelins. Paris XIII.